

# הַלְכוֹת בְּרֵכוֹת סִימָן רַבָּה רַבּוֹ

מ שם ג טור בשם  
הראב"ד ס ברכות מג  
ותח ע ירושלמי שם  
פ טור בשם הראב"ד

לְכַן הַרְבֵּה, (כ) וְהַקְפַּח, דְּהִינּוּ שְׁבַטְנוּ גְדוֹל וּמִתּוֹךְ עָבְיוּ נְרָאִית קוּמְתוֹ מְקַפַּחַת, וְהַנְּסֵס, וְהַדְרָקָא, דְּהִינּוּ מִי שְׁהוּא מְלֵא יַבְלָת, וּפְתוּנֵי הָרָאשׁ, (כא) שְׁכַל שְׁעֲרוֹתָיו דְּבוֹקוֹת זֶה בְּזֶה, וְאֵת הַפִּיל וְאֵת הַקּוֹף, מְבַרֵךְ "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת": ט הַרְוָאָה אֵת הַחֲגֹר וְאֵת (כב) הַקְּטַעַע וְאֵת (כג) הַסּוּמָא, וּמִכָּה שְׁחִין, וְהַבְּהֻגְנִין, וְהוּא מִי שְׁמַנְמֵר בְּנִקְדוֹת (כד) דְּקוֹת, אִם הֵם (כה) מְמַעֵי אִמָּם מְבַרֵךְ 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת', \*וְאִם נִשְׁתַּנָּה אַחֲרֵיכֶם (כו) מְבַרֵךְ 'דִּין הָאֲמַת'. יוֹיֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר (כז) דְּרוֹקָא עַל מִי (יד) שְׁמַצְטַעַר עָלָיו, (כח) אֶבֶל עַל עוֹבֵד כּוֹכְבִים אֵינוֹ מְבַרֵךְ. (כט) וְאֵינוֹ מְבַרֵךְ אֶלָּא פַעַם רֵאשׁוֹנָה שֶׁשְׁשׁוּנֵי עָלָיו גְּדוֹל מְאֹד: הַגָּה (ל) וְיֵשׁ אוֹמְרִים (לא) מְשַׁלְשִׁים יוֹם (טו) לְשַׁלְשִׁים יוֹם (טו): י' (לב) הַרְוָאָה אֵילָנוֹת טוֹבוֹת וּבְרִיּוֹת נְאוֹת, (טו) \*אֶפְלוּ (לג) עוֹבֵד כּוֹכְבִים אוּ (יו) בְּהִמָּה, אוֹמֵר "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁכַכָּה לוֹ בְּעוֹלָמוֹ". וְאֵינוֹ מְבַרֵךְ עָלֵיהֶם אֶלָּא פַעַם רֵאשׁוֹנָה וְלֹא יוֹתֵר, לֹא עָלֵיהֶם (לד) וְלֹא עַל אַחֲרֵים, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ נְאִים מֵהֶם:

## רַבּוֹ הַרְוָאָה פְּרַחֵי הָאֵילָן מִה מְבַרֵךְ, וְבוֹ סְעִיף אֶחָד:

א <sup>א</sup> הַיּוֹצֵא (א) בִּימֵי נִסָּן וְרָאָה אֵילָנוֹת שְׁמוּצִיאִין (ב) פְּרַח, אוֹמֵר "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁלֵא חִסֵּר בְּעוֹלָמוֹ

א ברכות מג

### בְּאֵר הַיֵּטָב

(טו) אֶפְלוּ וְכוּ'. דְּהִינּוּ רֵאִיה בְּעֵלְמָא דְמִסַּר, אֶבֶל לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ בִּימֵי אֶסוּר, וְאֶסוּר לומר כִּפּה נָאָה כּוּתֵי זֶה: (י) בְּהִמָּה. עַל הַפְּרֻדָּה נָאָה אֵין לְבַרְךְ, דְּמֵאִי, הַלְקִיט ח"א סִימָן רַסָּה:  
(א) פְּרַח. וְאֵין מְבַרְכִין כ"א עַל אֵילָנֵי מֵאֶבֶל, הַלְקִיט ח"ב ס"י כח. וְהוּא הַדִּין רֵוָאָה פּוֹרַחַת בַּחֲדָשׁ אֲרָר:

דְּרֵאֲהֲרֵן: וְגַשׁ לְחַלְקֵי, דְּשֵׁם מִנְחַת הַעֵמֶר נִכְר. עֲתִיד אֲדָם לַתֵּן דִּין וְחִשְׁבוֹן עַל שְׂרָאָה מִינֵי מְגִדִים וְלֹא אֶבֶל. ר"א הָיָה מְצַמֵּם פְּרִיטֵי לְמִיכַל בַּהוֹן מְכַל מִינֵי חֲדָשׁ, יְרוּשְׁלַמִי, מ"ט, מ"א: (י) שְׁמַצְטַעַר עָלָיו, וְקֵאֵי אַבְרַחַת דִּין הָאֲמַת, אֶבֶל אִם הֵם מְמַעֵי אִפֵּן מְבַרֵךְ לְעוֹלָם מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת, ט"ז, מ"א: (טו) לְל' יוֹם. פ"י שְׁלֵא רֵאָה אַחַר כִּיּוֹצֵא בּוֹ תוֹף לְמִ'ד יוֹם:

### בְּאוּר הַלְחָה

\* וְאִם נִשְׁתַּנָּה אַחֲרֵיכֶם וְכוּ'. וְאִם הַרְוָאָה אוֹתוֹ אֵינוֹ יוֹדַע אִם גּוֹלֵד כֵּן אוּ לֹא, צְרִיךְ עֵינֵן אִם יִבְרַךְ 'דִּין הָאֲמַת' (ח"י רע"א ע"ש): \* אֶפְלוּ עוֹבֵד גְּלוּלִים. עַן מְשֻׁנָּה בְּרִיתָה בְּשֵׁם מְגוֹן-אֲבָרְהָם. וְקֵצֵת רֵאִיה לְדַבֵּר מִעֲבוּדֵיהּ וְזֶה דָּף כ' דְּקַמְקַשָּׁה מִיַּתִּיב וְכוּ' שְׁלֵא יִסְתַּפֵּל אֲדָם בְּאִשָּׁה נָאָה וְכוּ', תַּפְסִיחַ לַה דְּאֶפְלוּ הֵיךְ זָכַר הֵיךְ אֶסוּר לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ מִצַּד דְּאֶסוּר לְהַסְתַּפֵּל בְּדַמּוּת וְכוּ', אֶלָּא וְדֵאֵי דְהַסְתַּפְלוּת בְּעֵלְמָא שְׂרִי, דְּרוֹקָא לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ בִּימֵי וְלְהַתְּבוּנָה בְּדַמּוּתוֹ, וְהַתֵּם לְעַנְנֵן אִשָּׁה אֶפְלוּ סַתֵּם הַסְתַּפְלוּת אֶסוּר:

### מְשֻׁנָּה בְּרוּחָה

ח (כ) וְהַקְפַּח דְּהִינּוּ וְכוּ'. וּבְכַבּוּרוֹת (דף מה) מְשַׁמַּע דְּהוּא אֲרִיף וְקַטְיִין<sup>659</sup>, וְלִפִּי שְׂדֵק הוּא אֵינוֹ יְכוֹל לְסַבֵּל קוּמְתוֹ וְנִכְפַּר, וְדוּמָה כְּמִי שֶׁחֲלוּתָיו שְׁמוּטוֹת (מ"א): (כא) שְׁכַל שְׁעֲרוֹתָיו וְכוּ'. וְגוֹלֵד כֶּף מְמַעֵי אִמּוֹ, דְּאֵי (כס) נַעֲשֶׂה לוֹ זֶה אַחֲרֵיכֶם, אוֹמֵר 'דִּין הָאֲמַת': ט (כב) הַקְּטַעַע. שְׁנַקְטַעוּ לוֹ יְדִי: (כג) הַסּוּמָא. מְשַׁתִּי (כו) עֵינֵינוּ<sup>660</sup>: (כד) דְּקוֹת. הִינּוּ, שְׁשֵׁשׁ לוֹ נִקְדּוֹת פְּעוֹזִשִׁים אֲדָרְמִים קִצַּת, אֶלָּא שְׁבִין עֲדוּשָׁה לְעֲדוּשָׁה יֵשׁ לְכֵן צַח וּמְבַהִיק, וְעַל שֵׁם אוֹתוֹ הַלְכֵן נִקְרָא בְּהַקְנִינֵי] (מְחַצֵּית-הַשֶּׁקֶל, וְעֵינֵן בְּאֵלֵיהּ רַבָּה וּבְפִרְיֵי-מְגִדִים. אֲכַן אִם שְׁכִיחַ שֵׁם הַרְבַּה אֲנָשִׁים כְּזֶה, מְסַתְּבָרָא דְּאֵין זֶה גְּנָאי וְלֹא שְׁנֵי שְׂיִבְרַךְ עַל זֶה 'דִּין הָאֲמַת' וּמְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת, וְכַל-שְׁכֵן אִם נַעֲשֶׂה זֶה עַל-יְדֵי חַם הַשֶּׁמֶשׁ וְעֲתִידִין לְהַסְתַּפֵּל, נִרְאָה דְּלְכַלִּי עֵלְמָא אֵין לְבַרְךְ עַל זֶה: (כה) מְמַעֵי אִמָּם. קֵאֵי אֶפְלוּהּ, (ס) לְבַד אֶקְטַעַע: (כו) מְבַרֵךְ 'דִּין הָאֲמַת'. שְׁבָא לוֹ זֶה עַל-יְדֵי עֵנֶשׁ: (כז) דְּרוֹקָא וְכוּ'. קֵאֵי (כח) עַל בְּרַחַת 'דִּין הָאֲמַת', דְּאֵינוֹ שֶׁךְ אֶלָּא לְמִי שְׁמַצְטַעַר וּמְצַדִּיק הַדִּין, אֶבֶל בְּרַחַת 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת' לֹא שֶׁךְ כְּמַצְטַעַר דְּרוֹקָא, מִיַּד דְּהוּי אֶפְלוּ וְכוּ'<sup>662</sup>: (כח) אֶבֶל עַל עֲבוּרֵי וְכוּ'. מְלִתָּא דְּפִסְקָא נֶגְט, (כט) וְהוּא הַדִּין לְכַל מִי שְׂאוּמֵר מְצַטַּעַר עָלֵיהֶם: (כט) וְאֵינוֹ מְבַרֵךְ וְכוּ'. זֶה קֵאֵי גַם אַבְרַחַת 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת' [ט"ז], וְרוֹצֵה לומר, דְּאֶפְלוּ (ל) רֵוָאָה כּוּפְשֵׁי אַחַר [כִּיכָהֵי גּוֹנָא שְׂעָרֵי דְּבָרִים הַנִּזְל] אַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם גַּם-כֵּן אֵינוֹ מְבַרֵךְ<sup>664</sup>, וְהַטְּעַם, דְּעַל שְׁנוּי אִין שֶׁךְ לְבַרְךְ רַק פַּעַם רֵאשׁוֹן שְׂרוּאָה הַדְּבַר וְהַשְׁנוּי גְּדוֹל כְּעֵינֵינוּ, וּמִשְׁמַע מִהַט"ז דְּכַל-שְׁכֵן דְּקֵאֵי הַמְחַסֵּר אַבְרַחַת 'דִּין הָאֲמַת': אֲמַנְס בְּסַפֵּר נְהַר-שְׁלוֹם כְּתִב דְּלַעֲנִין 'דִּין הָאֲמַת', שְׁהוּא דְּרוֹקָא עַל קְרוּבוֹ וְאוּהֵב שְׁמַצְטַעַר עָלָיו, מְסַתְּבָרָא דָּאִם רוּאָה זֶה עוֹד עַל קְרוּבוֹ אַחַר, כְּוֹדֵאֵי נִתְגַּדֵּל עָלָיו עוֹד הַצַּעַר יוֹתֵר וְשֶׁךְ לְבַרְךְ עַל זֶה 'דִּין הָאֲמַת': (ל) וְיֵשׁ אוֹמְרִים וְכוּ'. וְלַמַּעֲשֶׂה (לג) יֵשׁ לְהוֹרוֹת דִּיבְרַךְ אַחַר שְׁלִשִׁים<sup>665</sup> בְּלֵא שֵׁם וּמְלַכּוֹת<sup>666</sup> "א"ר ע"ש]: (לא) מְשַׁלְשִׁים יוֹם. פְּרוּשׁ, שְׁלֵא רֵאָה אַחַר (לג) כִּיּוֹצֵא בּוֹ תוֹף שְׁלִשִׁים יוֹם<sup>667</sup> "מ"א: י' (לב) הַרְוָאָה וְכוּ' וּבְרִיּוֹת נְאוֹת. בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֻבוֹת<sup>668</sup>. וְעַכְשָׁו לֹא נִהְגוּ כַּל לְבַרְךְ בְּרַכָּה זוֹ [ח"י-אָדָם, (לג) עֵינֵן שֵׁם טַעְמוֹ], וּמְכַל מְקוּם נְכוֹן לְבַרְךְ בְּלֵא שֵׁם וּמְלַכּוֹת: (לג) עוֹבֵד גְּלוּלִים. הִינּוּ רֵאִיה בְּעֵלְמָא דְמִסַּר, אֶבֶל לְהַסְתַּפֵּל בּוֹ בִּימֵי וְלְהַתְּבוּנָה בְּדַמּוּתוֹ אֶסוּרוֹ<sup>669</sup> "מ"א]. וְאֶסוּר לומר כִּפּה כּוּתֵי זֶה, מְשׁוּם "לֹא תִחַנְּס" [גמרא]: (לד) וְלֹא עַל אַחֲרֵים. אֶפְלוּ (לז) לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם:

א (א) בִּימֵי נִסָּן. אִרְחָא דְּמִלְתָּא נֶגְט, שְׂאָז דְּרַךְ אַרְצוֹת הַחַמִּים לְלַבֵּל הָאֵילָנוֹת<sup>1</sup>, וְהוּא הַדִּין בְּחֻדָּשׁ אַחַר, כַּל שְׂרוּאָה הַלְכָלוֹב פַּעַם רֵאשׁוֹן מְבַרֵךְ [אַחֲרוֹנִים]: (ב) פְּרַח. וְרוֹקָא פְּרַח, הָא עָלִים לְחוּדָה לֹא: וְנָף בְּפִרַח, וְרוֹקָא בְּאֵילָנֵי<sup>2</sup> מֵאֶבֶל<sup>3</sup>, שְׁמֻנָּה הַפְּרַח עֲתִיד לְהַתְּגַדֵּל פְּרִי, אֶבֶל שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(כס) דְּכֵן הוּא לִפִּי גִרְסַתְנוּ בְּגִמְרָא דְקַחְשִׁיב לַה בְּפִרְיָתָא בְּהַדִּי אַנְף דְּבִרְכַתֵּן 'דִּין הָאֲמַת', וְכֵן הוּא גַם-כֵּן בְּחוּסְפַסְפָּא, וְהִרְיָף וְהִרְא"ש נְמִי מוֹדִים כְּזֶה לְדִנְיָא, אֶלָּא דְּהִתֵּה לְהֵם גִּרְסָא אַחֲרַת. וְהַעֲרִיף דְּפִרְשׁ 'פְּתוּנֵי הָרָאשׁ', שְׂאֵין רֵאשׁוּ סְגֻלָּגַל אֶלָּא רַחְבָּה, עַל-בְּרַחַת דְּגָרִים בְּגִרְסַת הִרְיָף, דְּאֵי לֹא הִכִּי לֹא סִלְקָא סוּגִית גְּמַנְרָא שֶׁ בְּמֵאֵי דְקָאִמֵר דִּיקָא נְמִי, עֵינֵן שֵׁם: (כז) אֵלֵיהּ רַבָּה. וְנִרְאָה, דְּאֵי לֹא הִכִּי לֹא שֶׁךְ לומר 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת' דְּאֵין זֶה שְׁנוּי גְּדוֹל כַּל-כֶּף, אֶבֶל לְעַנְנֵן 'דִּין הָאֲמַת' אִם נַעֲשֶׂה בֵּנוּ אוּ קְרוּבוֹ שְׁמַצְטַעַר עָלָיו סוּמָא אֶפְלוּ בַּחַת מַעֲיָנֵי, מְסַתְּבָרָא דִּיכַל לְבַרְךְ 'דִּין הָאֲמַת': (כח) כֵּן הוּא שֵׁם בְּגִמְרָא, וְדַבְרֵי הַפִּרְיֵי-מְגִדִים לֹא אֲבִין בְּנוֹ: (כט) [כח] וּמְגוֹן-אֲבָרְהָם וְכוּ' וְהִנְרֵא וְשֵׁא, דְּלֹא כְּבִיתֵי-יוֹסֵף: (לט) כֵּן מוֹכַח מִהַנִּזְל אַבְרַחַת מְשַׁעֲרֵי-קַטְנֵי ט: (ל) וְעֵינֵן בְּכּוּרָה הִנְרֵא, דְּלִי וְזֶה בְּפִלְגְמָא כְּמַה דְּפִלְגֵי לְעַל בְּסִימָן רִיחַ סְעִיף ג' וְעֵינֵן [בְּחֻדָּשׁ] לְדִידָה הַלְחָה כְּמִשְׁ-אוֹמְרִים. וְעֵינֵן בְּפִרְיֵי-מְגִדִים בְּשֵׁם הַחֲלַת־זָבִי: (לג) דְּאֵלוּ עַל זֶה שְׁבַרְךָ מִתְחַלָּה, פְּשִׁיטָא דְּלְכַלִּי עֵלְמָא לֹא יִבְרַךְ עָלָיו לְעוֹלָם: (לג) וְלִי נִרְאָה, מְשׁוּם דְּכֻנְנַת הַגְּמָרָא דְּרוֹקָא כְּשֶׁהֵם נְאוֹת בִּימֵי, כְּדֵאִיתָא בְּרַמְבַּ"ם פְּרָק י' מִהַלְכוֹת בְּרַכּוֹת, וּמִי יוֹכַל לְדַרְכֵּךְ כְּזֶה: (לז) זֶהוּ לְדַעַת הַמְחַסֵּר הַנִּזְל, אֶבֶל לְהִישֵׁי אוֹמְרִים שֵׁם, גַּם כְּזֶה צְרִיךְ לְבַרְךְ לְאַחַר שְׁלִשִׁים עַל אַחֲרֵים [אַלֵּיהּ רַבָּה בְּשֵׁם מְעוֹזֵי-יוֹם-טוֹב וְשְׂאֵי פּוֹסְקִים וְהִנְרֵא, דְּלֵא כְּפ"ח]:

### שְׁעַר הַצִּיּוֹן

א (א) בִּימֵי נִסָּן. אִרְחָא דְּמִלְתָּא נֶגְט, שְׂאָז דְּרַךְ אַרְצוֹת הַחַמִּים לְלַבֵּל הָאֵילָנוֹת<sup>1</sup>, וְהוּא הַדִּין בְּחֻדָּשׁ אַחַר, כַּל שְׂרוּאָה הַלְכָלוֹב פַּעַם רֵאשׁוֹן מְבַרֵךְ [אַחֲרוֹנִים]: (ב) פְּרַח. וְרוֹקָא פְּרַח, הָא עָלִים לְחוּדָה לֹא: וְנָף בְּפִרַח, וְרוֹקָא בְּאֵילָנֵי<sup>2</sup> מֵאֶבֶל<sup>3</sup>, שְׁמֻנָּה הַפְּרַח עֲתִיד לְהַתְּגַדֵּל פְּרִי, אֶבֶל שְׁעַר הַצִּיּוֹן

(כס) דְּכֵן הוּא לִפִּי גִרְסַתְנוּ בְּגִמְרָא דְקַחְשִׁיב לַה בְּפִרְיָתָא בְּהַדִּי אַנְף דְּבִרְכַתֵּן 'דִּין הָאֲמַת', וְכֵן הוּא גַם-כֵּן בְּחוּסְפַסְפָּא, וְהִרְיָף וְהִרְא"ש נְמִי מוֹדִים כְּזֶה לְדִנְיָא, אֶלָּא דְּהִתֵּה לְהֵם גִּרְסָא אַחֲרַת. וְהַעֲרִיף דְּפִרְשׁ 'פְּתוּנֵי הָרָאשׁ', שְׂאֵין רֵאשׁוּ סְגֻלָּגַל אֶלָּא רַחְבָּה, עַל-בְּרַחַת דְּגָרִים בְּגִרְסַת הִרְיָף, דְּאֵי לֹא הִכִּי לֹא סִלְקָא סוּגִית גְּמַנְרָא שֶׁ בְּמֵאֵי דְקָאִמֵר דִּיקָא נְמִי, עֵינֵן שֵׁם: (כז) אֵלֵיהּ רַבָּה. וְנִרְאָה, דְּאֵי לֹא הִכִּי לֹא שֶׁךְ לומר 'מְשֻׁנָּה הַבְּרִיּוֹת' דְּאֵין זֶה שְׁנוּי גְּדוֹל כַּל-כֶּף, אֶבֶל לְעַנְנֵן 'דִּין הָאֲמַת' אִם נַעֲשֶׂה בֵּנוּ אוּ קְרוּבוֹ שְׁמַצְטַעַר עָלָיו סוּמָא אֶפְלוּ בַּחַת מַעֲיָנֵי, מְסַתְּבָרָא דִּיכַל לְבַרְךְ 'דִּין הָאֲמַת': (כח) כֵּן הוּא שֵׁם בְּגִמְרָא, וְדַבְרֵי הַפִּרְיֵי-מְגִדִים לֹא אֲבִין בְּנוֹ: (כט) [כח] וּמְגוֹן-אֲבָרְהָם וְכוּ' וְהִנְרֵא וְשֵׁא, דְּלֹא כְּבִיתֵי-יוֹסֵף: (לט) כֵּן מוֹכַח מִהַנִּזְל אַבְרַחַת מְשַׁעֲרֵי-קַטְנֵי ט: (ל) וְעֵינֵן בְּכּוּרָה הִנְרֵא, דְּלִי וְזֶה בְּפִלְגְמָא כְּמַה דְּפִלְגֵי לְעַל בְּסִימָן רִיחַ סְעִיף ג' וְעֵינֵן [בְּחֻדָּשׁ] לְדִידָה הַלְחָה כְּמִשְׁ-אוֹמְרִים. וְעֵינֵן בְּפִרְיֵי-מְגִדִים בְּשֵׁם הַחֲלַת־זָבִי: (לג) דְּאֵלוּ עַל זֶה שְׁבַרְךָ מִתְחַלָּה, פְּשִׁיטָא דְּלְכַלִּי עֵלְמָא לֹא יִבְרַךְ עָלָיו לְעוֹלָם: (לג) וְלִי נִרְאָה, מְשׁוּם דְּכֻנְנַת הַגְּמָרָא דְּרוֹקָא כְּשֶׁהֵם נְאוֹת בִּימֵי, כְּדֵאִיתָא בְּרַמְבַּ"ם פְּרָק י' מִהַלְכוֹת בְּרַכּוֹת, וּמִי יוֹכַל לְדַרְכֵּךְ כְּזֶה: (לז) זֶהוּ לְדַעַת הַמְחַסֵּר הַנִּזְל, אֶבֶל לְהִישֵׁי אוֹמְרִים שֵׁם, גַּם כְּזֶה צְרִיךְ לְבַרְךְ לְאַחַר שְׁלִשִׁים עַל אַחֲרֵים [אַלֵּיהּ רַבָּה בְּשֵׁם מְעוֹזֵי-יוֹם-טוֹב וְשְׂאֵי פּוֹסְקִים וְהִנְרֵא, דְּלֵא כְּפ"ח]:

# הַלְבוּת פְּרָכּוֹת סִימָן רַבּוֹ

## ביאורים ומוספים

1) אמנם דעת החזו"א שיש לברך אף על ברכים כאלו (הגר"ח קניבסקי, מעשה איש ח"ה עמ' פט).

### [משנ"ב ס"ק ה]

וְהַעוֹלָם נוֹהֲגִים לְבָרֵךְ עַל הַבְּרָכִים 'עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית'.

2) ומנהג העולם, הביא הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות לד) לברך לא רק על ראיית הברק עצמו, אלא גם על ראיית אורו של הברק, וכתב שנכון הוא. וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"י"ב סי' כא) וכן הורה הגר"נ קרליץ (תשובה בסוף ספר שער העין עמ' תסה).

### [משנ"ב שם]

וְעֵין בְּשַׁעֲרֵי-תְשׁוּבָה שֶׁקָּתַב בְּשֵׁם הַבְּרָכִי-יוֹסֵף, דָּאֵם בְּרַךְ עַל הַבְּרָכָה וְנִתְבָּרַן לְפִטוֹר הַרְעָם הַבָּא אַתְרֵיוֹ, יֵצֵא בְּדִיעְבַד<sup>67</sup>.

3) ולא ביאר אם מתעילה כוונתו אף כשהיה הרעם אחר כדי דיבור לברכתו, דעת הגר"א שטיינמן (מוריה קובץ קב פסקים והוראות מהגר"א) שאם שמע את הרעם תוך כדי דיבור לסיום הברכה, יצא אף שלא כיוון לצאת [וראה להלן דעת הגר"ח צאנזאר], דברי הברכי יוסף שצריך לכוון הם רק לאחר כדי דיבור.

ואם היה הרעם תוך כדי דיבור מראיית הברק, כתבו החיי אדם (כלל סג ס"ז) והקצו"ע (סי' ס ס"ב) שאין צריך לברך על הרעם, והגר"ח צאנזאר (הגהות לשו"ע) כתב שכיון שבירך על הברק [עושה מעשה בראשית] גילה דעתו שאינו מתכוון לפטור את הרעם, ואף שהשמיט המשניב את דברי החיי אדם, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פ"מ אות ג) שאין ראייה שלא סבר כמותו, ומ"מ הרוצה יכול לברך כהגר"ח צאנזאר.

### [משנ"ב ס"ק ח]

וְדוֹקָא הֵיכָא דְהַשְׁמִים נִטְהָרוּ וְנִכְּחוּ לְגַמְרֵי בֵּין בְּרַק לְבָרַק, וְאַחֲרֵי-כֵן נִתְקַדְּרוּ הַשְׁמִים בְּעֵבִים וְשָׁמַע עוֹד קוֹל רַעַם וּבָרַק, צָרִיף לְבָרֵךְ מִתְּשֵׁב עֲלֵיהֶם<sup>68</sup>, דְּהֵנִי מִלְּתָא חֲדָתָא<sup>69</sup>.

4) ובטעם החילוק מברכות הראייה שאין מברכים אותן אלא כשרואה משלשים יום לשלשים יום, כתב לעיל (סי' רח ס"ק יג) שבברכות הרעמים והברקים כל פעם הם ברק ורעם חדשים [וכן הוא בברכות הריח], ולכן מברך בכל פעם ואפילו באותו יום.

5) ואף אם לא ידע מכך, ואמר לו אדם אחר שהתפורז וטהרו השמים ושוב התכסו בעבים, הורה הגר"א שטיינמן (מוריה קובץ קב פסקים והוראות מהגר"א) שצריך לברך [ואין זה נחשב כלא הסיח דעתו], כיון שבמצויאות הסתיים המצב הקודם המחייב ברכה, ונוצר מצב מחודש שמחייבו לברך שוב.

### [משנ"ב ס"ק ב]

אָבֵל אֵילָנִי סֶקֶן לְאֵי<sup>70</sup>.

4) לגבי אילנות המגדלים תבלינים שאינם נאכלים בפני עצמם, הורה הגר"ח קניבסקי (מעשה חמד פ"ב הע' עט) שאין לברך עליהם, כיון שלרוב הראשונים אינם נחשבים לפרי.

בגדר מה נחשב לאילן, כתב לעיל (סי' רג ס"ק ב) שאם הוא מוציא את עליו מעצו, אף אם הוא גבעול דק הרי שנחשב לעץ, ואם כל שנה הוא מתייבש וגדל גועו מחדש אינו עץ. וכתב החזו"א (ערלה סי' יב סוף ס"ק ג), שאם הגרעין מגדל פרי בשנה הראשונה, וגם אין הגזע מתקיים שלש שנים, אינו נחשב לעץ.

### [משנ"ב ס"ק ג]

אֵלָא פְּעַם אַחַת<sup>71</sup>.

5) ואף אם בירך בארץ ישראל בניסן, ונסע אחר כך למקום שבו זמן בללוב האילנות הוא בתשרי, כתב בשו"ת להורות נתן (ח"ה סי' ז) שלא יברך שוב, אולם אם בא להשתקע במדינה זו, כתב הגר"מ שטרנבוך (בסוף ספר מעשה חמד עמ' שיד) שיכול לברך שוב.

### [משנ"ב ס"ק ז]

שְׁשׁוּב אֵין בְּדָאי לְבָרֵךְ בְּרַכָּה זו<sup>72</sup>.

6) ועץ שכבר גדלו בו חלק מהפירות, אך עדיין יש עליו ענפים שיש בהם פרחים בלי פירות, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב קובץ ענינים אות ט) שנראה שאפשר לברך עליהם ברכת האילנות.

### [משנ"ב ס"ק ה]

וְאַפְלוּ לֹא בְּרַךְ בְּשַׁעַת רְאִיָּה רְאִשׁוֹנָה<sup>73</sup>.

7) אמנם לגבי ברכה על ראיית מקום שנעשו בו נסים לישראל, כתב בביה"ל לעיל (סי' רח ס"א ד"ה במקום) שאינו יכול לברך אם לא בירך בשעת ראייה ראשונה [עד שיעברו שלשים יום], כיון שהברכה נתקנה על הראייה, ולאחר ראייה ראשונה שוב אין הדבר חדש אצלו, וראה שעה"צ כאן.

## סִימָן רַבּוֹ

### בְּרַכַּת הַזֵּיקִים

### [משנ"ב ס"ק ג]

וְאוֹתָן שֶׁהֵן בְּאִים בְּלֹא רַעַם כִּלְלֵי נֶקֶם מִמֶּנּוּ חָם, מְצַדֵּד הַחַיִּי-אָדָם שְׁאִין זֶה בְּרָקִים הַנּוֹכֵר בְּגִמְרָא וְאֵין מְכַרְכֵּין עֲלֵיהֶם<sup>74</sup>.

# הַלְבוּת בְּרִיּוֹת סִימָן רְכוּ רְכוּ

## קמג באר הגולה

ב מודידי שם הפחות  
מימנו

כלום וברא בו בריית טובות ואילנות טובות להנות בהם בני אדם". (א) ואינו מברך (א) אלא פעם אחת בכל שנה ושנה. (ד) ואם אחר לברך (ה) עד אחר שגדלו הפרות, לא יברך עוד:

### רכז ברפת הזיקים, ובו ג' סעיפים:

א' על הזיקים, והוא קמין כוכב (א) היורה פתח בארץ השמים (ב) ממקום למקום ונמשך אורו כשקט, ועל רצפת הארץ, ועל (ב) (א) [א] (ג) הברקים ועל הרעמים ונעל רוחות (ד) שנשבו בצעף, (ה) על כל אחד מאלו אומר "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית". (ו) יאם ירצה לאמר (ז) "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שכחו וגבורתו מלא עולם": ב' יכל זמן שלא נתפזרו העבים, נפטר בכרחה אחת. (ח) נתפזרו בין ברכ

א ברכות טו נח  
ב תוספות כשם  
הירושלמי ג שם טו  
כאויקמא דרבא כפי  
פרש התוספות  
ההר"ף והרמב"ם  
והרא"ש ד ירושלמי  
שם לפרש רבנו יונה  
כשם רבנו תנאל  
והרא"ש

### שערי תשובה

[ה] הברקים. עכ"ט. ועין כ"י שם ברוך על הפרק ונתפזרו לפטר הרעם הבא אחריו יצא. וע"ש בשם תשובת כתי"ל למהר"ם פ"ח חייב בעהמ"ח גט פשוט שכתב: לא ראינו מברכים על מוכב תרין מקום למקום, אכל כ"ן שמכאן בפיסקים, לא ראינו אינה ראיה וצריך לברך: ולא יברך בלילה אחת רק פעם אחר ואף שראה כוכב אחר ר"ן באתו

אומר דוקא ע"כ. וקב"ה המ"א: אם שמע רעם ונראה ברכ קצת, מברך על שניהם העולם לברך על רעמים שכחו וגבורתו מלא עולם ועל ברכים עושה מי"ב. ומ"ש

### משנה ברוחה

(א) נוהגים לברך על הברקים 'עושה מעשה בראשית' ועל הרעמים 'שכחו וגבורתו' וכו', וכן מסתבר, 'שעל-ידי הרעם נראה גבורתו של הקדוש-ברוך-הוא יותר מברק, אמנם באמת ש"ך כל אחת מהברכות על שניהם: (ו) ועל-כן אם שמע רעם וראה ברכ קצת, מברך ברכה אחת, דהיינו (ו) 'עושה מעשה בראשית', על שניהם, ואם ברוך 'שכחו וגבורתו מלא עולם' גס-כן יוצא. ואם לא היו תכופים זה אחר זה, מברך תחלה על הברק [שהוא מתראה תחלה לעין האדם] 'עושה מעשה בראשית', ואחר-כך על הרעם 'שכחו וגבורתו מלא עולם'. (ט) והוא הדין אם לא נראה את הברק ושמע קול הרעם וברך עליו 'שכחו וגבורתו מלא עולם' או שברך 'עושה מעשה בראשית', ואחר-כך נראה ברכו עליו גס-כן 'עושה מעשה בראשית'. ועין בשערי-תשובה שכתב בשם הברכ"י וכו', דאם ברוך על הפרק ונתפזרו לפטר הרעם הבא אחריו, יצא בדיעבד, ור"ל לומר, דאחר ששכח הבריאה שאחר הברק יוצא רעם, אם-כן חל ברכתו על הרעם שיצא אחר-כך: (י) ואם ירצה וכו'. אכל לא יברך שתי ברכות באחת, אלא או זו או זו: (ז) ברוך וכו' 'שכחו וגבורתו וכו'. ר"ל לומר: ברוך הנותן פח להשבע לתראות פח יוצר בראשית כדי שייקרא מלפניו [א"ר בשם אבודרהם]: ב' (ח) נתפזרו וכו'. ודוקא היכא דהשמים נטהרו ופ"ו לגמרי בין ברכ לברק, ואחר-כך נהקדרו השמים בעבים ושמע עוד קול רעם וברק, צריך לברך מחדש עליהם, דהיי מלתא חדתא, (ט) אכל היכא שנתפזרו העבים על-ידי הרוח אחר ונראה הנה וצדן מעצן הנקיע, אז נפטר הכל על-ידי ברכה הראשונה ואין צריך לחזור ולברך מחדש. (י) ומשמע בירושלמי דדוקא באותו יום, אכל ביום אחר בכל גוונא

### שערי הציון

(א) ומסתברא דאפלו החולקים שם [עיי' כ"י וביאר הגר"א] מודים בזה, דברכה זו נתקנה על פריחת הפרות ודי בפעם אחת: (ב) עין שם טעמו, דבלאו הכי הרבה ראשונים חולקין על דברי הטור שהעתיקו המסבר לדינא [וכן הוא גס-כן דעת הגר"א כמותם], ונכלל למסך עליהם על-כל-פנים בלא ראה מקום שלא יאבד הברכה: (ג) מחצית-השקל, ועין שם שכתב דלפי דברי המגן-אברהם לעיל בסימן רכה סעיף-קטן ט דחש לדעת החולקים שם, הוא הדין הכא דאם לא ברוך בראיה ראשונה שוב לא יברך עוד ונאויסף קצת על דבריו: דאפלו לפי מה שאנו פוסקים שם דמברך בראיה שניה, אפשר משום דאנן קמא לן דתלוי באכילה, כמו שכתב הגר"א שם, מה שאין כן הכא אפשר דגרע טפי אף להנמי"א שם, והכא מיני בלא ראה מקום: אכל באמת מסתימת המסבר משמע דאפלו ראה גס-כן מתר לברך כל זמן שלא גדלו הפרות, אכל מדברי האלהי רבה מוכח דסובר להלכה כמו שכתבנו בפנים: (ד) שערי-תשובה: (ה) גם זה שם. ומשמע דאם בלילה אחרת נראה צריך לחזור ולברך, ולקאורה מאי שנא מוכב שיש לו נכב: ואפשר משום דבזה אינו מצי לתמיד שהוא אותו המוכב שרין מאתמול ומסתמא כוכב אחר הוא, ומה שכתב: אפלו אם ראה כוכב אחר וכו', הינו אפלו בצד אחר הרקיע: (א) מגן-אברהם בשם התוספות, וכן כתב בתוספי הרא"ש ואלהי רבה בשם הרוקח ומודכי ואנדה: (ב) כי המגן-אברהם העתיק שזעף הוא הנשמע בכל העולם. ועין בתוספות-יו"ט טוב שהביא בשם רש"י שאלו נראין או נשמעין למרחוק, ומשמע שבזה לבר די: (ג) ט"ז: (ד) מגן-אברהם: (ה) הינו לפי מנהג העולם שמהדרין שלא לברך על ברכים 'שכחו וגבורתו' וכו', אכל באמת מדינא דקמרא אין לזה מקום כלל, ותמיה גדולה על באר היטב שכתב דמה שכתב המחבר ואם ירצה אומר וכו', זה קאי וכו', דדברי המחבר ניתא כפשוטו: (ז) אלהי רבה: (ח) להסתימדות ואלהי רבה: (י) והויבא ברא"ש את יג בפרק הראיה, עין שם:

### באר היטב

(א) הברקים. בליצ"ן בלא, אומר עושה מעשה בראשית, דלא ש"ך לומר שכחו וגבורתו מלא עולם, שאין נראין בכל העולם. ועל הרעמים, בלי"א דתרי"ן, אם ירצה אומר עושה מעשה בראשית דמעשה בראשית הם, ואם ירצה אומר שכחו וגבורתו מלא עולם, שהשקול נשמע בכל העולם. ומש"ה כתב המחבר בצעף, ר"ל בכת גדול אז אומר ע"כ או שכחו וכו', אכל אם נשבו בנחת ברכה א' ברוך ע"כ דאין מברך בברכות, אכל אם הם באים בזה אחר זה נהגו

אילני סרק ל'א) [אחרונים]: (ג) אלא פעם אחת. מדסתם, משמע (א) דאפלו על אילנות אחרים לא יברך, וכנ"ל בסימן רכה סעיף י: (ד) ואם אחר לברך וכו'. הינו, אפלו לא ראה כלל מקדם, אפלו הכי אבד הברכה כיון שגדלו הפרות, פן משמע בבית-יוסף, אכל באליה רבה הכריע לדינא (ב) דאם לא ראה מקדם לא אבד הברכה, וכן משמע גס-כן בבאור הגר"א, דאפלו כבר גדל הפרי לא אבד הברכה; ומכל מקום אם כבר גדל הפרי ונגמר כל צרכו, שראוי לברך עליה 'שההיני', משמע מפרי-מגדים וחי"י אדם ששוב אין כדאי לברך ברכה זו: (ה) עד אחר שגדלו. אכל קדם שגדלו הפרות (ג) יוכל לברך, ואפלו לא ברוך בשעת ראיה ראשונה) [תשובת מהר"ל סימן קמג]:

א (א) היורה פתח. ויש אומרים שהוא כוכב שיש לו נכב ושקט של אורה, ושניהם העתיקו אחרונים לדינא. ואם אותו כוכב עצמו שיש לו שקט וראה עוד הפעם בלילה אחרת, אין צריך לחזור ולברך, (ב) כל שהוא עדין בתוך שלשים יום לראיה ראשונה: (ב) ממקום למקום. ולא יברך בלילה אחר (ג) רק פעם אחת, אפלו אם ראה כוכב אחר ר"ן באותו לילה: (ג) הברקים. בליצ"ן בלשון אשכנז. ואותן שהן באים בלא רעם כלל רק מחמת חם, מצדד החי"אדם שאין זה ברכים הנוכח בגמרא ואין מברכין עליהם: (ד) שנשבו בצעף. ואם שלא בצעף, אם הוא (ג) רוח גדול מברך 'עושה מעשה בראשית', ולא יוכל לברך 'שכחו וגבורתו' וכו' אחר שהוא שלא בצעף גדול. וטוב לברך תמיד על רוח סערה שאין מצויה רק ברפת 'עושה מעשה בראשית', שכזה בודאי יוצא ממה-נפשו, (ד) פ"י אין אנו בקיאיין כלי"ף מהו בצעף: (ה) על כל אחד וכו'. והעולם

## הַלְכוּת פְּרָכּוֹת סִימָן רַכָּה

## המשך מעמוד קודם

[ראה בשו"ת אור לציון ח"ב פי"ד תשובה מה, שכן הוא המנהג, ושלא כהבן איש חי פר' ראה אות יא]. כיון שהם מורכבים בספק מינם [ראה חו"א כלאים סי' ג ס"ק ז]. וגם אין ניכרת הרכבתם במראיהם וטעמם, וגם הם גדלים על נטע שהורכב כבר [וחלקם גם מורכבים בודאי מינם].

ולפי המציאות בזמננו בפירות ארץ ישראל, כתב בספר חזקוני (שם, על פי אגרונום מומחה) שהרכבה אינה חיסרון לענין ברכת 'שהחינו' כיון שרוב ההרכבות הם מין במינו [ומביא שם שאפשרויה אינו הרכבת אפרסק בשויף אלא מין אפרסק]. וגם על פירות הדר אפשר לברך

## הַלְכוּת פְּרָכּוֹת הַפְּרוֹת סִימָן רַכָּה רַכּו

## המשך מעמוד 284

ואם בירך מבלי לראות כלל את האילנות, כתב (שם) שיתכן שאינו צריך לחזור ולברך, כיון שלא מוזכר בשו"ע שהתנאי של ראייה מעכב. והראה אילנות שפירותיהם ערלה, הסתפק הרע"א (גליון השו"ע) אם מברך עליהם כיון שאי אפשר ליהנות מפריים, ובספק ערלה בחוץ לארץ כתב שיכול לברך [כיון שספקו מותר באכילה]. והכף החיים (סי' יא) כתב שאין לברך עליהם, וכן כתב בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' ב) [ונכתב שכן נראה גם דעת הרע"א], ודעת שו"ת רב פעלים (ח"ג סי' ט) ושו"ת דובב מישרים (ח"ג סי' ה) שיכול לברך, כיון שהברכה היא על עצם בריאת אילנות ופירות ליהנות בהם בני אדם, וגם אילנות אלו עומדים ליהנות בהם בני אדם לאחר שיעברו שנות הערלה. ודעת השו"ת רב פעלים (ח"ג סי' ט) והשו"ת דובב מישרים (ח"ג סי' ה) שיכול לברך.

ואילנות שניטעו באיסור [ואין איסור באכילתם, ככלאים ואילנות מורכבים]. דייק הגר"ח קניבסקי (מעשה חמד תשובה בסוף הספר אות יג) מלשון הביה"ל לעיל (סי' רכה סי' א ד"ה פרי) לענין ברכת 'שהחינו' בפירות המורכבים, שהכרעתו כדעת השאלת יעבי"ץ שיכול לברך עליהם, ועל כן הורה שאפשר לברך עליהם גם ברכת האילנות, מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' כה אות ג) כתב שספק ברכות להקל, ולא יברך עליהם, אלא ימתין לברך על אילן שאינו מורכב.

## סִימָן רַכּו

## הַרְוָא פְּרָחֵי הָאֵילָן מַה מְבָרַךְ

(משנ"ב ס"ק א)

שְׁאֵז דְרַךְ אֲרָצוֹת הַחַמִּים לְקַלֵּב הָאֵילָנוֹת.

1) לגבי ברכה על ראיית קברים, כתב לעיל (סי' רכד ס"ק טז) שאין לברך על קבר אחד, כיון שהברכה נתקנה בלשון רבים, אך לענין ברכת האילנות לא כתב כך. [והחיד"א (מורה באבבע אות קצח) כתב שהמדקקים מברכים על שני אילנות].

(משנ"ב ס"ק ב)

וְאֵף כְּפָרַח, וְזָקָא בְּאֵילָנֵי מְאָכְלֵי.

2) והטעם שתיקנו ברכה רק על אילנות ולא על זרעים וירקות, ביאר הערוך השלחן (ס"א), שהברכה היא שבח והודאה לה' יתברך שברא בשביל האדם אפילו דברים שאינם הכרחיים כפירות האילן, אבל זרעים וירקות שהם הכרחיים לאדם אינם בכלל הברכה.

3) אם טעה וברך על אילן סרק, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ו סי' נג אות ד) שלא יברך שנית, כיון שנטח הברכה ואילנות טובות' כולל בתוכו הן עצי מאכל והן עצי סרק, נמצא שנתן כבר ברכת הודאה על כל האילנות.

## הַלְכוּת פְּרָכּוֹת סִימָן רַכּו רַכָּה

## המשך מעמוד 286

(משנ"ב שם)

וְדַע, דְּכָל הַפְּרָכּוֹת הָאֵלוֹ אֵינָן אֶלָּא כְּשֵׁרוֹאָה אוֹתָן מְשֻׁלְשִׁים יוֹסֵם לְשֻׁלְשִׁים יוֹסֵם.

4) לגבי מי שגר סמוך לים ולא ראהו שלשים יום, הורה הגר"ש ז' איוערברג (הליכות שלמה תפלה פכ"ג סכ"ח) והגר"נ קרליץ (חוט שני שם) שכשוראהו לאחר מכן לא יברך. מאידך דעת הגר"ש אלישיב (שער העין עמ' תכא) והגר"ח קניבסקי (שם עמ' תמג) שמברך.

5) ואם לא בירך בפעם הראשונה שראה, כתב בביה"ל לעיל (סי' ריח סי' א ד"ה במקום) לגבי ברכה על אדם שנעשה לו נס, שכשוראהו בפעם השניה, אם הוא עדיין בתוך שלשים יום לראיה הראשונה אפשר שלא יברך.

(ס"א) כתבו שצריך שיהיו מפורסמים בעולם מזמת גבהם.

ומה הם גבעות, דעת המור וקציעה (כאן) שהוא תל זקוף ותלול ומיוחד בראשו, מאידך, הגר"א (אמרי נועם ברכות נד, א) כתב שהוא הר נמוך קצת שראשו אינו מיוחד אלא שטוח.

3) הרואה את הכינרת, נראה מדברי המור וקציעה (כאן) שמברך עליו 'עושה מעשה בראשית', וכן דעת הגר"ש אלישיב הגר"ח"פ שיינברג (שער העין עמ' פד) והגר"נ קרליץ (חוט שני שם), והוסיף הגר"ש אלישיב (שער העין שם), שדוקא בראה את כל הכינרת, שאם אינו רואה את כולה שמא במשך הזמן התרחבה, והחלק הנראה לו אינו מששת ימי בראשית.